

БОТАНІЧНИЙ САД ім. О. Фоміна КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Питання про закладення Б. с. К. у. стало одночасно з підготовчими роботами до відкриття Університету св. Володимира у Києві. 8 серпня 1833 попечителем Київ. навч. округу ухвалено рішення про перенесення ботан. саду колиш. Волин. ліцею з Кременця до Києва. Через 6 р. для саду відвели тер., що прилягала до Університету. Площа 22,5 га. 18 травня 1839 отримано дозвіл попечителя Київ. навч. округу на закладення саду, а 23 травня ректор Університету М. Максимович за поданням Р. Траутфеттера (згодом дир. саду, від 1852 — ректор Університету) схвалив кошторис на утримання саду. Цю дату вважають датою заснування Б. с. К. у. Р. Траутфеттер установив зв'язки з осн. рос. та європ. ботан. садами, зокрема 1842 пропонувався на обмін уже 425 назв рослин. 1849 за проектом арх. Лауфера завершено будівництво оранжереї на 7 відділень для тропіч. і субтропіч. рослин. Від 1852 дир. саду — проф. О. Рогович. Колекція ботан. саду налічувала 419 видів дерев і кущів, 1725 видів оранжерей. рослин і 2685 видів трав. Одним із напрямів діяльності ботан. саду був відбір та вирощування рослин для озеленення Києва, насамперед для укріплення крутих схилів Дніпра. Були вивчені й інтродуковані тополя, біла акація, гледичія, айлант, кінський каштан (масові посадки якого в саду були здійснені в 60-х рр. 19 ст.). У музеї саду зберігаються гербарні зразки 500 видів рослин, зібраних Р. Траутфеттером під час вивчення флори Київ., Черніг., Полтав., Волин. та Поділ. губ. Вагомий внесок у вивчення флори зробили видатні ботаніки *І. Шмальгаузен* (дир. у 1879–94), *С. Навашин* (дир. у 1894–1914), який відкрив явище подвій. запліднення у покритонасін. рослин; пізніше дослідж. з цитології та ембріології продовжили *В. Фінн*, *Я. Модилевський*, *М. Чорнояр* та ін. Дослідж. з питань фізіології та біохімії рослин започаткував *І. Борщов* (дир. у 1871–78). У 20-х рр. 20 ст. вивчення ролі пігментів у рослин. організмі провадив *М. Холодний*. Широко відомі флористичні дослідж. академік *О. Фоміна* (дир. у 1914–35), за участі якого 1923 засн. «Вісник Київського ботанічного саду», розпочато видання капітал. праці «Флора УРСР» (відп. ред. 1-го т., 1936). Він був також ініціатором створення в Україні й першим дир. НДІ ботаніки (нині [Ботаніки ін-](#)

[ститут ім. М. Холодного НАНУ](#)), наук. кадри для якого сформувалися на базі Б. с. К. у. Від 1935 ботан. сад носить ім'я цього вченого. Флористичні дослідж. проводили також *Д. Зеров*, *А. Окснер*, *Є. Бордзиловський*, *О. Соколовський*. Питанням паркознавства і зеленого будівництва присвячені праці *М. Дубовика*, який 1923–41 працював тут і підготував дендролог. характеристику деревних насаджень Києва, розробив стандарт. асортимент деревних порід для озеленення. Тему морозостійкості рослин висвітлено у працях *Д. Проценка* (дир. у 1944–61), *І. Білоконя* (дир. у 1961–75). Під керівництвом *В. Лапчика* (дир. у 1975–82) реконструйовано центр. оранжереї, збудовано оранжерею-кліматрон заг. пл. 1000 м², вис. 30 м (найвища на той час споруда подіб. типу у світі). Нині у структурі ботан. саду — 4 наук. сектори (дендрології, інтродукції трав'янистих рослин, інтродукції тропіч. і субтропіч. рослин, фізіології та біохімії рослин-інтродуцентів), ботан. музей, насіннева лаб. і наук. б-ка. Одним із гол. напрямів діяльності ботан. саду є збирання колекції рослин-інтродуцентів, їх всебічне вивчення та введення найцінніших з них у культуру місц. регіону. Колекція рослин налічує більш як 8000 видів. Особливо цінна колекція тропіч. і субтропіч. рослин (3000 видів і різновидів), зокрема найстаріші екземпляри пальм, вік яких понад 150 р., а також найчисленніша в Україні колекція кактусів та ін. сукулентів. У відкритому ґрунті — велика кількість релікт. і ендеміч. видів рослин, у парковій частині — найстаріші в Україні вікові дерева бундука канадського, клена французького, кінського каштана з рожевими та жовтими квітками, горіха чорного й сірого, модрини даурської та сибірської й багато ін. рослин. Зібрано значні колекції й опрацьовано високодекоративні групи рослин: рододендрони, листопадні магнолії, кизильники, шипшини, первоцвіти, папоротеві тощо. У 5-ти господарствах закладено пром. плантації нових корм., медонос. і лікар. рослин. У результаті вивчення ритмів росту і розвитку тропіч. і субтропіч. рослин значна їх кількість рекомендована для внутр. озеленення, а також потреб медицини. Нині ботан. сад веде наук. обмін об'єктами з понад 200 ботан. закладами 52-х зарубіж. країн, отримуючи щорічно від них бл. 3000 зразків насіння.

В. В. Капустян

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Ботанічний сад ім. О. Фоміна Київського університету / В. В. Капустян // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-37443>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).